

Ministarstvo zaštite životne sredine intenzivno radi na otkrivanju lokacija i sprečavanju kriminalnog, neadekvatnog odlaganja opasnog otpada širom Srbije, uz ostvarivanje bliske saradnje sa svim nadležnim subjektima, pre svega istražnim i pravosudnim organima. Uspostavljeni su novi kanali komunikacije sa građanima i svaka prijava eventualne lokacije nezakonito odloženog otpada se proverava na terenu i momentalno reaguje.

Takođe, Ministarstvo ispituje aktuelno stanje po pitanju količina i lokacija istorijskog opasnog otpada. Izdvojena su sredstva da se ove godine započne sa trajnim zbrinjavanjem istorijskog otpada kako bi se rešio i ovaj dugogodišnji problem, kao velike pretnje životnoj sredini i zdravlju svih nas, kažu za European Western Balkans u Ministarstvu koje predvodi Goran Trivan, odgovarajući na pitanje šta će nadležno ministarstvo učiniti da se situacija u oblasti ekologije poboljša, budući da je resorni ministar nedavno izjavio da je “naša zemlja pretprana toksičnim otpadom i da je stanje životne sredine dramatično”.

Kancerogeni otpad otkriven je, između ostalog, januara 2018. na nekoliko lokacija u okolini Obrenovca i bio je uglavnom zakopan na privatnim parcelama. Tim povodom ministar Trivan je poručio da svi građani moraju da budu “ekološka policija” i da prijavljuju nepropisno odlaganje opasnog otpada. Sredinom februara Trivan je kazao da su prijavljene lokacije sa sumnjivim otpadom po čitavoj Srbiji i da se njegovo ministarstvo bavi svakom prijavom. Kao jedan od problema, naveo je činjenicu da “nijedna lokalna samouprava nije pristala da se na njenoj teritoriji gradi pogon za preradu opasnog otpada”, ali je, istovremeno, napomenuo da “Ministarstvo nije odustalo od tog projekta i smatra da bi termoelektrana Morava kod Svilajнца bila pogodno mesto”.

Upravljanje otpadom tema je Poglavlja 27 u regovorima o pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Navedeno poglavlje, pod nazivom “Životna sredina i klimatske promene”, jedno je od najskupljih i najsloženijih na putu ka članstvu u EU i obuhvata oblasti kao što su: horizontalni sektor, klimatske promene, kvalitet vazduha, upravljanje otpadom, upravljanje vodama, zaštita prirode, industrijsko zagađenje, upravljanje hemikalijama, zaštita od buke i civilna zaštita. Kada je reč o pretpristupnim fondovima za Poglavlje 27, Unija dodeljuje najviše 85 posto sredstava, dok drugi deo novca mora da uloži država kandidat za članstvo. Kao negativni primeri navode se Rumunija i Bugarska, koje su skupo platile “penale” upravo zbog neispunjavanja ekoloških obaveza – te dve države su više novca izdvojile za kazne nego što su dobile od EU za reforme u oblasti ekologije.

Ministarstvo zaštite životne sredine nije u Srbiji kao zasebno postojalo od 2008. do 2017. Formiranjem Vlade premijerke Ane Brnabić, juna prošle godine, to ministarstvo je uspostavljeno, što nije predstavljalo iznenađenje imajući u vidu obiman posao u domenu ekologije koji čeka Srbiju.

U resornom Ministarstvu napominju za EWB da su “izazovi koji predstoje tokom pripreme za otvaranje i, kasnije, implementaciju, kao odgovor na zahteve Poglavlja 27 veliki”.

“Pregovarački proces u oblasti životne sredine predstavlja jedan od nacionalnih prioriteta, s obzirom na značaj i troškove koje predviđa usvajanje evropskih standarda u zaštiti životne sredine i prirode. Opredeljenje države pokazuje da će oblast životne sredine u narednom periodu biti mesto na kojem se susreću različiti sektori, od organizacija civilnog društva, građana, medija, industrije, privrede do akademske zajednice. U okviru Poglavlja 27, shodno planovima implementacije koji su još uvek u izradi, procenjuje se da je za potpunu implementaciju, samo u sektoru voda i otpada, potrebno približno 6,5 milijardi evra.

Svaki plan implementacije trebalo bi da sadrži predloge infrastrukturnih radova, tehničko-tehnoloških rešenja, prelazne rokove, načine i izvore finansiranja. Nova ekološka administracija u Ministarstvu već mesecima radi na prikupljanju i pripremi kvalitetnih projekata u oblastima upravljanja vodama i otpadom. Posebna pažnja je usmerena na jedinice lokalne samouprave, a ministar Goran Trivan je već u nekoliko navrata tražio od gradonačelnika i predsednika opština da pristupe izradi projektno-tehničke dokumentacije, odnosno projekata koji mogu da olakšaju i unaprede život građana u lokalnoj zajednici”, naglašavaju saradnici ministra Trivana.

Kako precizira resorno Ministarstvo, pored izrade Pregovaračke pozicije i započinjanja pregovora, nadležna ministarstva u saradnji sa lokalnim samoupravama moraju pored tehničke dokumentacije “biti u stanju da investiraju i kvalitetno potroše ponuđena novčana sredstva”.

“Država Srbija mora, i može da se izbori sa ekološkim problemima u budućnosti i da na taj način, kroz Poglavlje 27, obezbedi građanima kvalitetnu i zdravu životnu sredinu. Ovaj proces biće dug i težak, ali je i prilika da se svi sektori u društvu angažuju oko ovog velikog poduhvata uređenja i podizanja kvaliteta životne sredine.

Oštrija kaznena politika bi sigurno doprinela suzbijanju protivzakonitog upravljanja otpadom, zbog čega će Ministarstvo zaštite životne sredine zahtevati veće kazne za počiniце krivičnih dela u vezi s nelegalnim postupanjem opasnim otpadom. Ovakvi zločini moraju se staviti na listu onih krivičnih dela za koja su zaprećene najoštrije kazne, uključujući i oduzimanje imovine, jer je to zločin prema državi i narodu”, poručuju iz Ministarstva zaštite životne sredine za EWB.

Kada je reč o predloženom oduzimanju imovine za one koji nepropisno odlažu opasan otpad, ministar Trivan je, podsetimo, kazao da će Ministarstvo koje on predvodi predložiti izmenu Krivičnog zakona. “Po sugestijama profesionalaca iz pravosuđa, predložićemo da dela koja se čine kao zločin protiv prirode, ljudi, života ljudi i zdravlja tretiraju kao dela za koje se

odutima imovina. Ljudi koji se bave pravosuđem iz iskustva tvrde da kriminalce manje boli činjenica da će provesti neko vreme u zatvoru nego da će ostati bez imovine”, smatra ministar.

Bojan Đurić, bivši državni sekretar u Ministarstvu životne sredine, navodi za EWB da se na teritoriji Srbije nalaze velike količine nezbrinutog opasnog otpada.

– Oko 300.000 tona čini takozvani istorijski, nasleđeni otpad dok se godišnje generiše još oko 80.000 do 100.000 tona (nema preciznih podataka) opasnog otpada. Jedina dobra stvar kod istorijskog otpada jeste ta da mu se koliko- toliko zna lokacija. U najvećem broju su to poznata, popisana, ali ponavljam – neuslovna, mesta. To su uglavnom krugovi propalih fabrika i preduzeća. Opasne supstance tog otpada takođe prodiru u zemljište i vode i na taj način ulaže u lanac ishrane. Kada je u pitanju novonastali opasan otpad, jedan deo se skladišti na mestima koje za to imaju uslove, gde po Zakonu mogu da se čuvaju do godinu dana, jedan deo se izveze na tretman, a jedan deo jednostavno nestane. Gde je sve zakopavan i bacan, možemo poslednjih meseci da vidimo u svim medijima, ukazuje naš sagovornik.

Povodom najave Ministarstva zaštite životne sredine da će predložiti izmenu Krivičnog zakona u cilju snažnijeg sankcionisanja za nepropisno odlaganje opasnog otpada, Đurić kaže da je jedan od načina da se ovakvom, izuzetno opasnom ponašanju, stane na put je i pooštavanje kazni koje podrazumevaju i oduzimanje imovine.

– Neophodna je i rigorozna kontrola inspekcije uz, ukoliko je potrebno, a videli smo da jeste, asistenciju policije pa čak i Bezbednosno informativne agencije. Paralelno sa tim, Srbija jednostavno mora da nađe način da omogući izgradnju postrojenja za fizičko-hemijski tretman opasnog otpada. Podsećavam vas da od 2020. godine, izvoz ove vrste otpada, više neće biti moguć. Praksa je pokazala da je ovakav projekat najbolje realizovati kroz javno-privatno partnerstvo. Moramo da se bavimo uzrokom a ne posledicama, konstatuje on. Govoreći o složenosti Poglavlja 27, Đurić napominje da svaki treći dokument koji moramo da donesemo na putu ka punopravnom članstvu u EU je iz oblasti ekologije. “Menjali smo i menjaćemo zakone, uredbe, propise. Donosićemo nove. Moraćemo svi da promenimo načine ponašanja, svest i poslovne običaje. To je neophodno i neizbežno. Posle pet godina ponovo imamo životnu sredinu kao zaseban resor u Vladi Republike Srbije. Ko god bi rekao da se dolaskom ministra Trivana stvari nisu promenile i pokrenule na bolje, bio bi zlonameran. Ukoliko bude imao pomoć i podršku koja mu je neophodna, ja sam optimista”, zaključuje sagovornik EWB.

Prema najavi ministra Trivana, Srbija će do kraja juna izraditi nacrt pregovaračke pozicije sa EU za Poglavlje 27, nakon čega će sa EK razmatrati i raditi na usaglašavanju tog

dokumenta.

Nataša Đereg, direktorka Centra za ekologiju i održivi razvoj i koordinatorka radne grupe Nacionalnog konventa o EU za Poglavlje 27, ističe za EWB da izjave nadležnog ministra Gorana Trivana da je naša zemlja pretrpana toksičnim otpadom “nažalost prolaze bez velikih reakcija javnosti, a ukazuju na saznanja samog ministra i na jedan potpuni kaos u državi vezan za pitanja adekvatnog zbrinjavanja opasnog otpada”.

- Tek formirano ministarstvo je malih snaga a mora da se suoči sa organizovanim kriminalnim grupama koje profitiraju na bazi toga što toksičnim otpadom zagađuju zemjište, podzemne vode, vazduh i okruženje. Javnosti pak nedostaju informacije i očekuju jedan ozbiljniji pristup prema objavljivanju laboratorijskih nalaza, planiranih koraka.. Ne može da se kaže da je istraga u toku i da ćemo biti obavešteni. To nije ni u skladu sa Konvencijom iz Arhusa koju je Srbija ratifikovala koja garantuje javnosti da bude obaveštena, naročito kada su u pitanju akcidentne i ostale situacije gde je ugroženo zdravlje stanovništva. Takođe, ne vidimo da se uključilo Ministarstvo zdravlja, ukazuje ona.

Đereg ističe da CEKOR “pozdravlja svako pooštavanje kazni i sankcija prema svima koji nepropisno odlažu opasan otpad, i podnošenje krivičnih tužbi i rad sudova u ovoj oblasti”. “Oduzimanje imovine može da bude delotvorno, i potrebno je uvesti takođe i preventivne mere, u smislu bankarskih garancija operatera koji su dobili dozvole za zbrinjavanje opasnog otpada, da mogu da reše preuzeti otpad i da ne postoji opasnost od stečaja ili drugih situacija”, konstatuje naša sagovornica.

Upitana da li će Srbija, prema njenom mišljenju, biti u stanju da se izbori sa izazovima iz Poglavlja 27, Nataša Đereg navodi da “Srbija treba da napravi jedan kompletan zaokret kada je u pitanju zaštita životne sredine, jer to nije jedna oblast to zadire u sve oblasti i u sve sektore, i nije odgovornost jednog ministarstva nego celog društva. Na primer, velika je odgovornost i na poslovnom sektoru, privatnom i državnom, i način kako oni proizvode, kako troše resurse, i kako se brinu o zaštiti životne sredine. Ta će pitanja itekako biti od značaja za pitanje konkurentnosti naših firmi. Kada to budemo shvatili, moći ćemo i da rešimo probleme. Evropskoj uniji treba pokazati čvrstu nameru, posvećenost i način na koji mislimo da dostignemo standarde i stepen zaštite i očuvanja životne sredine”.

Na kraju, važno je napomenuti da će dok ne dobije željenu “ulaznicu” u EU Srbija morati da u svoje zakonodavstvo prenese oko 700 evropskih akata o zaštiti životne sredine.

Projekat „Otvoreno o pregovorima: Monitoring pregovora o pristupanju Srbije Evropskoj uniji” realizuje se u saradnji sa Beogradskom otvorenom školom, u okviru programa „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji”, uz podršku Švedske.

Izvor: European Western Balkans